

THE RURAL SOCIAL ENTERPRISE GUIDEBOOK OF GOOD PRACTICE:

Experience from Estonia,
Finland, Germany, Romania
and Scotland

**ViSEnet
project**

Summary
in Finnish

THE RURAL SOCIAL ENTERPRISE GUIDEBOOK OF GOOD PRACTICE:

Experience from Estonia, Finland, Germany,
Romania and Scotland

Authors:

Clark, Ailsa

Evans, Roger

Fetzer, Ellen

Higgins, Ailsa

Lähdesmäki, Merja

Linno, Kaisa

Matilainen, Anne

Păunescu, Carmen

Rinne-Koski, Katja

Staicu, Daniela

Sudakova, Lea

Sumsion, Rosie

Johdanto	5
Miksi maaseudun yhteisölähtöisiin yhteiskunnallisiin yrityksiin kannattaa kiinnittää huomiota?	5
ViSEnet-hankkeen opintomateriaalit	6
Poimintoja ViSEnet-hankkeessa opituista hyvistä käytännöistä	8
Konkreettiset case-esimerkit	9
Yhteisölähtöisen yhteiskunnallisen yrittäjyyden sidosryhmät ja politiikkasuositukset	9

Publisher University of Helsinki
Ruralia Institute

Cover picture Rural Superhero, Nina Harjunpää

Johdanto

Maaseudun yhteiskunnallisten yritysten hyvien käytäntöjen opas, *The Rural Social Enterprise Guidebook of Good Practice: Experience from Estonia, Finland, Germany, Romania and Scotland* kokoaa yhteen ViSEnet-projektista saadut hyvät käytänteet ja tulokset. Opas esittelee hankkeessa kehitettyjä opintomateriaaleja, tuo esiin hyviä esimerkkejä etenkin yhteisölähtöisestä yhteiskunnallisesta yrittäjyydestä partnerimaissa, tarjoaa esimerkkejä tärkeistä sidosryhmistä ja verkostoista yhteiskunnallisten yritysten ja niiden kehittämisen kannalta sekä antaa politiikkasuosituksia yhteisöllisen yhteiskunnallisen yrittäjyyden kehittämisen tukemiseksi maaseutuymäristössä. Tämän tiivistelmän tarkoituksena on kuvata lyhyesti oppaan pääkohdat.

ViSEnet-hanke toteutettiin vuosien 2018–2021 välisenä aikana Helsingin yliopisto Ruralia-instituutin (Suomi), Estonian University of Life Science:n (Viro), Bucharest University of Economic Studies:n (Romania) ja Nürtingen-Geislingen University:n (Saksa) ja skotlantilaisen yhteiskunnallisen yrityksen, Inspiralban, yhteistyönä. Hankkeen rahoitti Erasmus+ -ohjelma.

Lisätietoja hankkeesta sekä siinä tuotetut materiaalit löytyvät englanniksi osoitteesta <https://www2.helsinki.fi/en/ruralia-institute/visenet-village-social-enterprise-learning-material-guidance-and-networking-0> ja suomeksi osoitteesta <https://www2.helsinki.fi/fi/ruralia-instituutti/tutkimus/yhteiskunnallista-yrittajyytta-kehittamassa-maaseudulla-oppimateriaalia-vertaisoppimista-ja-verkostoja-visenet>.

Lisäksi opintomateriaali löytyy myös osoitteesta <https://ruralsehub.net/visenet-overview/>.

Jos olet kiinnostunut verkostoitumaan kansainvälisesti, löydät samasta osoitteesta myös linkin maaseudun yhteiskunnallisten yritysten verkostoon <https://ruralsehub.net/>, jossa voit tutustua maaseudun yhteiskunnallisiin yrityksiin, kysyä neuvoa muilta sekä kertoa omista kokemuksistasi.

Miksi maaseudun yhteisölähtöisiin yhteiskunnallisiin yrityksiin kannattaa kiinnittää huomiota?

Monissa maissa maaseudun asukkaat kohtaavat samanlaisia haasteita yhteisöjensä elinvoimaisuuden ylläpitämisessä. Julkisen rahoituksen ja paikallisten palvelujen väheneminen, syrjäisten alueiden saavutettavuuden haasteet, väestön ikääntyminen ja nuorten muuttoliike haastavat maaseudun asukkaat löytämään uusia ratkaisuja yhteisöilleen selviytyä tulevaisuudessa. Yksi mielenkiintoinen mahdollisuus parantaa saatavilla olevia palveluita sekä puuttua paikallisiin ongelmiin on yhteiskunnallinen yrittäjyys.

ViSEnet-hankkeessa yhteiskunnallinen yrittäjyys on määritelty yrittäjyydeksi, joissa toiminnan yhteiskunnallinen vaikuttavuus on yhtä tärkeää tai jopa tärkeämpää kuin liikevoiton tuottaminen. Yhteiskunnalliset yritykset maaseudulla ovat tyypillisesti vahvasti keskittyneet yhteisöidensä kehittämiseen. onkin todettu, että ”yhteisöiden kehittäminen on maaseudun yhteiskunnallisten yritysten päätarkoitus ja/tai ne ovat kiinnostuneita käyttämään yhteisön kehittämisen näkökulmaa toiminnassaan. Usein ne ovat ensisijaisesti motivoituneet kehittämään ja ylläpitämään paikallisia palveluita voitontavoittelun tai yleisiin sosiaalisiin vaikutuksiin pyrkimisen sijaan.” (Aitken, Cat (2021). *Identifying the Characteristics of Rural Social Enterprise*, <https://www.ruralsehub.net/identifying-the-characteristics-of-rural-social-enterprise-in-scotland/>)

Haasteena kuitenkin on, että yhteiskunnallisen yrittäjyyden käsite ei ole välttämättä tuttu kaikkialla ja yhteiskunnallisen yrittäjyyden kehitysvaihe on eri maissa erilainen: joissakin maissa on olemassa pitkälle kehitetyt rakenteet yhteiskunnallisten yritysten tukemiseksi, kun taas toiset ovat vasta alkaneet tunnustaa yhteiskunnallisten yrittäjyyden mahdollisuuksia ja toimintamalleja. Tästä johtuen yhteiskunnallisten yrittäjyyden potentiaalia ei ole vielä täysin hyödynnetty maaseudun kehittämisessä EU:n tasolla.

ViSEnet-hankkeen opintomateriaalit

ViSEnet-hankkeen päätavoitteena on ollut tuottaa opintomateriaalia, joka on suunnattu erityisesti maaseudun yhteiskunnallisen yrittäjyyden tukemiseen ja kehittämiseen. Materiaalissa on pyritty tukemaan myös digitaalista oppimista sekä erilaisten teknologisten ratkaisujen hyödyntämistä osana maaseudun monialaista toimintaympäristöä.

Hankkeessa koottu opintomateriaali on pilotoitu maaseudun paikallisyhteisöissä sen hyödynnettävyyden takaamiseksi: yli 150 maaseutuyhteisön edustajaa yli 20 :stä maaseutuyhteisöstä neljästä maasta – Virosta, Suomesta, Romaniasta ja Skotlannista -osallistui pilotointiin ja tarjosi sen kautta oman panoksensa koulutusmateriaalin kehittämiseen.

Hankkeessa kehitetyn opintomateriaalin laatimisen peruserätyytenä on ollut sen käytännöllisyys sekä soveltuvuus itseopiskeluun. Materiaali koostuu lyhyistä ja selkeistä PDF-dokumenteista, jolloin se on helposti saatavissa, käytettävissä ja jaettavissa. Opintomateriaali on suunnattu ensisijaisesti maaseudun yhteisöille, jotka ovat kiinnostuneita yhteisölähtöisestä yrittäjyydestä: se ohjaa yhteisöjä pohtimaan keskeisiä yhteistyöhön ja yrityksen perustamiseen liittyviä kysymyksiä ja suuntaamaan toimintaansa haluamaansa suuntaan. Opintomateriaali on saatavilla englanniksi osoitteesta <https://www.ruralsehub.net/>

[net](http://www.visenet.net), josta löytyvät myös materiaalin suomenkieliset käännökset, sekä hankkeen kotisivuilta <http://www.visenet.net>.

Opintomateriaali kattaa seuraavat teemat:

<p>A Yhteisöiden osallistuminen</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Yhteisön määrittäminen 2. Yhteisön sitouttaminen 3. Tarpeet ja mahdollisuudet 4. Priorisointi ja toiminnan suunnittelu 5. Olemassa olevien resurssien hyödyntäminen 6. Sidosryhmäyhteistyö 	<p>B Verkostoituminen ja yhteistyöpartnerit</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Yhteiskunnalliset yritysten verkostoituminen 2. Verkostoitumistoimenpiteiden organisointi 3. Polkuja digitaaliseen verkostoitumiseen 4. Yhteiskunnallisten yritysten välinen tiedonvaihto 5. Yhteistyö käytännössä
<p>C Yhteiskunnallisen yrittäjyyden toimintamallit</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Johdanto yhteiskunnalliseen yrittäjyyteen 2. Sosiaalinen vaikuttavuus 3. Markkinoiden ymmärtäminen 4. Kollektiivinen johtaminen 5. Hyvä hallinto 6. Keitä mukaan toimintaan? 7. Henkilöiden vaihtuminen ja tiedonsiirto 8. Investoinnit ja talouden suunnittelu 9. Liiketoiminnan suunnittelu 	

Käy kurkkaamassa, millaista palautetta yhteisöt ovat antaneet materiaalista. Palaute auttaa myös teitä soveltamaan opintomateriaalia omaan toimintaanne sopivaksi: https://ruralsehub.net/feedback_and_piloting/ (englanniksi).

Poimintoja ViSEnet-hankkeessa opituista hyvistä käytännöistä

Opaskirjan kappaleissa kuvataan tarkemmin keskeisimmät hankkeen kokemukset ja hyvät käytänteet liittyen maaseudun yhteisölähtöiseen yhteiskunnalliseen yrittäjyyteen. Hankkeessa saatujen kokemusten perusteella suosittelemme kiinnittämään huomiota muun muassa seuraaviin valikoituihin ja kiteytyneisiin pääkohtiin:

Paikallisen kehityksen tukeminen digitaalisen oppimisen avulla

- Digitalisaatio avaa yhteisöille uusia mahdollisuuksia tavoittaa erilaisia resursseja, verkostoja ja tapahtumia: kannustamme yhteisöjä tutustumaan näihin mahdollisuuksiin!
- Varmistakaa yhteisönne verkkonäkyvyys, jolla yhteisönne tulee huomatuksi myös digitaalisessa virtuaalimaailmassa.
- Valitkaa verkko- ja toiminta-alustanne harkiten kohderyhmänne tarpeet huomioiden.

Maaseudun yhteisöjen toiminta

- Hyödyntäkää yhteisönne parviälyä: esimerkiksi opintomateriaalin laatimisessa maaseutuyhteisöt olivat avainasemassa hyötyjen ja heikkouksien tunnistamisessa, hyvien käytäntöjen tunnistamisessa sekä apuna sudenkuoppien välttämässä ja mahdollisten riskien hallitsemisessa
- Etsikää toimintatapoja ja ratkaisumalleja yhteisöstänne: ainoa tapa varmistaa ehdotettujen ratkaisujen onnistuminen ja kestävyys on varmistaa, että ratkaisun avaimet tulevat paikalliselta yhteisöltä itseltään.
- Huomioikaa myös toimijoiden keskinäisten suhteiden merkitys yhteistoi-
mintaan.

Onnistunut verkostoituminen

- Mieti, mitä sinä voit tehdä verkostosi hyväksi.
- Viestintä koostuu useista osista: kiinnitä huomiota niihin kaikkiin.
- Olkaa järjestelmällisiä: laatikaa verkostoitumissuunnitelma ja varmistakaa, että hyödynnätte kaikkia käytettävissänne olevia kanavia.

Maaseutuyhteisöjen hyvät käytännöt

- Kiinnittäkää huomiota maaseudun yhteiskunnallisten yritysten erityispiirteisiin ja toiminnan tarkoitukseen: yritystoiminnan päätarkoituksena usein on yhteisön kehittäminen.
- Toiminnan olisi hyvä pohjautua yhteisön vahvuuksiin ja osaamisen lisäämiseen.
- Muistakaa ottaa myös nuoret huomioon - mutta tehkää se oikein!

Näistä kaikista teemoista voit lukea tarkemmin opaskirjan luvusta 2.

Konkreettiset case-esimerkit

Luvussa 3 esitellään jokaisesta partnerimaasta valikoidut case-esimerkit, joiden tavoitteena on tuoda esiin maaseudun kehittämis- ja oppimisprosessien moninaisuutta.

Viron esimerkissä esitellään *Lahemaa*, luonnon- ja kulttuuriperinnön säilyttämiseksi perustettu kansallispuisto, joka esittelee yhteisömatkailuverkoston syntyä ja toimintaa. Suomen esimerkkinä kerrotaan tarina taantuvasta *Eskolan kylästä*, josta on kasvanut valtakunnallinen yhteisölähtöisen yhteiskunnallisen yrittäjyyden edelläkävijä. Saksan esimerkkitaipaus *Neulandgewinner* esittelee innovatiivisen tavan tukea yksilöitä maaseutualueilla ohjelmatyön avulla ja Romanian esimerkki *Bio&Co* puolestaan kertoo luomuviljelyä tukevasta yhteiskunnallisesta yrityksestä kylässä, joka myy laajaa valikoimaa tuotteita lyhyissä ketjuissa suoraan asiakkaille. Tilan tehtävänä on edistää vaikeasti työllistyvien integroitumista työmarkkinoille. Esimerkki *Cothrom* Skotlannista esittelee yhteisöjärjestön, joka keskittyy aikuisten oppimis- ja koulutusmahdollisuuksiin.

Yhteisölähtöisen yhteiskunnallisen yrittäjyyden sidosryhmät ja politiikkasuositukset

Maaseudun yhteiskunnallisten yritysten pitää myös huomioida sidosryhmänsä ja niiden tarpeet liiketoimintaa ja liiketoimintamallia suunnitellessaan sekä huomioida näissä tapahtuvat muutokset.

Yksi tärkeimmistä sidosryhmistä on julkinen sektori. Maissa, joissa ei ole ollut tapana tuottaa palveluja yhteistyössä kolmannen tai ehkä jopa neljännen sektorin kanssa, saattaa tämä toimintatavan muutos vaatia sopeutumista ja uusia hallintotapoja. Siksi olemme koonneet opaskirjan loppuun joitakin politiikkasuosituksia yhteisöjen ja hallinnon toimijoiden pohdittavaksi. Näiden pääteemoja ovat:

■ Tuki ja valmiuksien kehittäminen	■ Huomio kumppanuuksiin
■ Seuraavaan sukupolveen vaikuttaminen	■ Palvelutuotannon vaihtoehtojen selvittäminen
■ Sosiaaliset hankinnat	■ Kestävät investoinnit
■ Kommunikaatio ja avoin vuorovaikutus	■ Hankkeet ja kokeilut
■ Huomio hankintojen kilpailuttamiseen	■ Lisää tutkimusta

Tarkempi kuvaus politiikkasuosituksista ja listaus maaseudun yhteiskunnallisten yritysten tärkeistä sidosryhmistä ja verkostoista löytyy opaskirjan luvuista 4 ja 5.

***Rural Social Enterprise Guidebook of Good Practice: Experience from Estonia, Finland, Germany, Romania and Scotland* -opaskirja on ladattavissa hankepartnerien verkkosivuilta, ILIAS-oppimislustalta ja yhteiskunnallisten yritysten verkostoalustalta (Rural Social Enterprise Hub).**

Opintomateriaali englanniksi ja suomeksi:

<https://ruralsehub.net/visenet-overview/>

Yhteiskunnallisten yritysten verkostoalusta, Rural Social Enterprise Hub:

<https://ruralsehub.net/>

Hankepartnerit:

Helsingin yliopisto Ruralia-instituutti, Suomi (koordinaattori)
Yhteyshenkilö: Katja Rinne-Koski, katja.rinne-koski@helsinki.fi

Estonian University of Life Sciences, Estonia
Yhteyshenkilöt: Roger Evans, evanter.ou@gmail.com ja
Lea Sudakova, lea.sudakova@emu.ee

Nürtingen-Geislingen University, Germany
Yhteyshenkilöt: Roman Lenz, roman.lenz@hfwu.de ja
Ellen Fetzer Ellen.Fetzer@hfwu.de

Bucharest University of Economic Studies, Romania
Yhteyshenkilö: Carmen Paunescu, carmen.paunescu@ase.ro

Inspiralba, Scotland
Yhteyshenkilö: Ailsa Clark, aclark@inspiralba.org.uk

UNIVERSITY OF HELSINKI
RURALIA INSTITUTE